KESKI-SUOMEN LIITTO

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

9.3.2022

Eduskunta
U 16/2022 vp
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Keski-Suomen liiton lausunto valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolle asiasta
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi

Keski-Suomen liitto pitää asetusehdotuksen tavoitteita tärkeinä ja TEN-T-verkon kehittämistä maakunnan kannalta ensiarvoisena. Keski-Suomen liitto yhtyy valtioneuvoston tärkeänä pitämään lähtökohtaan siitä, että liikenneverkkojen kehittämistä tehdään Euroopassa siten, että ne tukevat kestävään liikenteeseen siirtymistä, multimodaalisuutta ja liikenteen digitalisaatiota. Toimiva Euroopan laajuinen liikenneverkko sekä sujuvat kuljetukset ja matkat edistävät sekä Suomen että koko EU-alueen kilpailukykyä.

Keski-Suomen liiton näkemyksen mukaan Suomen tulee kiinnittyä vahvasti eurooppalaiseen TEN-T-verkkoon. Eurooppalaiset liikennekäytävät tukevat verkon kehittymistä ja niihin integroitumista tulee edistää. Suomi ja maakunnat tarvitsevat selkeän suunnitelman ja toteuttamispolun sille, kuinka asetetut vaatimukset täytetään ja kuinka kansallista ja EU-rahoitusta hyödynnetään maksimaalisesti kansallisesti merkittäviin infra-hankkeisiin. Olennaista on TEN-T ydinverkon ja Verkkojen Eurooppa (CEF)-rahoitusinstrumentin kriteeristöjen ja rahoituksen kohtaanto. Alueiden kytkeytymisen ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn kannalta on keskeistä parantaa mahdollisuuksia saada vivuttavaa EU-rahoitusta tärkeille pääradan ja valtatien 4 liikennehankkeille, jotka kytkevät meidät tiiviiksi osaksi eurooppalaisia yhteyksiä. Tällä hetkellä haasteena on TEN-T rahoituksen kohdentumattomuus maanteille. Tämä näkyy myös ydinverkkokäytävällä sijaitsevan valtatien 4 heikkona kehittymisnäkymänä.

Valtatie 4 on Suomen tärkein etelä-pohjoissuuntainen pääväylä. Nelostiellä on erittäin keskeinen rooli sekä elinkeinoelämän kuljetusten että henkilöliikenteen välittäjänä. Nykyisellään valtatie 4 täyttää TEN-T kriteerit vain 40 prosenttisesti. TEN-T-ydinverkon tulisi olla valmiina vuoteen 2030 mennessä. Vahva kytkeytyminen eurooppalaiseen liikenneverkkoon edellyttää nelostien kansallista priorisointia. Tällä hetkellä käynnissä olevat liikennepoliittiset prosessit eivät tätä näkymää luo.

Ydinmaantieverkon vaatimukset ovat korkeat ja Verkkojen Eurooppa -instrumenttia tulisikin kehittää siten, että CEF-rahoitusta on mahdollista kohdentaa myös maantieverkolla tapahtuvaan kehittämiseen Suomen erityispiirteet huomioivalla tavalla, sisältäen liikenteen digitalisaation ja vaihtoehtoisen

polttoaineiden jakeluverkoston. Keski-Suomen liitto pitää perusteltuna Suomen kriittistä suhtautumista TEN-T-ydinverkon laajentumiselle maanteiden osalta niin kauan kuin valtatien 4 toteuttaminen liikenteellisiin tarpeisiin perustuen on kesken. Keski-Suomen liitto nostaa esille myös sotilaallisen liikkuvuuden (military mobility) edistämiseksi käytettävissä olevien rahoituskanavien täysimääräisen hyödyntämisen osana ydinverkon kehittämistä.

TEN-T-asetukseen on tulossa jako kolmeen kategoriaan: ydinverkko 2030, laajennettu ydinverkko 2040, kattava verkko 2050. Näkökulma on toimenpiteiden priorisoinnin ja jaksottamisen kannalta perusteltu. Suomen läpi kulkee kaksi eurooppalaista liikennekäytävää (ydinverkkokäytävää): päärata ja nelostie. Näillä käytävillä olevien hankkeiden tulee olla prioriteetti kansallisessa kehittämisessä. Keski-Suomen liitto esittää vakavan huolensa näiden yhteyksien kehittämisnäkymistä. Tämä näkökulma tulee huomioida vahvemmin myös Liikenne 12 -suunnitelmaa toteuttavan investointiohjelman päivityksessä. Priorisoinnissa tulee ottaa vahvasti huomioon myös näihin olennaisesti liittyvän kattavan verkon kehittäminen, koska ydinverkkokäytävät syöttävät ja saavat merkittävästi liikennettä erityisesti kattavan verkon alueelta**.**

Keski-Suomen liitto näkee, että laajennetun ydinverkon hankkeet eivät saa mennä ydinverkkohankkeiden edelle eivätkä hidastaa ydinverkon 2030 toteuttamista. Tämä tarkoittaa kehittämistä niin ydinverkolla olevilla pääradalla kuin maantieverkolla (Vt 4 E75), joissa kriteerit täyttyvät heikosti. Keski-Suomen liitto pitää erittäin tärkeänä, että Pohjanmeri-Itämeri-ydinverkkokäytävälle kuuluvalla Suomen pääradalla ja valtatiellä 4 tulee toteuttaa vuoteen 2030 määritellyt tavoitteet.

Keski-Suomen liitto korostaa, että pääratakokonaisuudelle suunnitellut ja osin jo toteutuksessa olevat investoinnit pitää toteuttaa suunnitellussa aikataulussa riippumatta siitä, miten Suomi-rata Oy:n suunnitelmat nopeasta Helsinki-Tampere-junayhteydestä etenevät. Myös verkon modernisointi on tärkeää erityisesti ERTMS-järjestelmän osalta. Pääradan kehittäminen Helsingistä Tornioon on olennainen osa Suomen liikenneverkon kehittämistä ja sen kehittäminen osana eurooppalaista liikennekäytävää edistää TEN-T-verkolle asetettuja tavoitteita niin kansallisessa kuin ylirajojen suuntautuvassa henkilö- ja tavaraliikenteessä. Pääradan kehittämisen osana pitää huomioida ja kehittää pääradasta liikennettä saavia ja liikennettä syöttäviä rataosuuksia kuten Jyväskylä-Tampere ratayhteys.

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että asetusehdotuksessa tunnistetaan kaupunkiseutujen merkitys kestävän liikenteen edistämisessä. Kaupunkisolmujen toimenpiteiden ja niihin kohdistuvan rahoituksen merkitys jää kuitenkin vielä epäselväksi.

Keski-Suomen liitto pitää perusteltuna, että asetusehdotus mahdollistaa Suomen kansallisten erityispiirteiden huomioimisen. On perusteltua, että asetuksessa on mahdollisuuksia hakea poikkeuksia TEN-T-verkkoa koskevien laatuvaatimusten toteuttamisesta erityisesti vähäisten liikennemäärien perusteella. Tämä ei kuitenkaan saa tarkoittaa priorisoinnin hämärtymistä ja toimenpiteiden tekemättä jättämistä, vaan tarvittavien toimenpiteiden mitoitusta liikenteellisiin tarpeisiin pohjautuen. Keski-Suomen liitto yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että monia muita jäsenvaltioita vähäisemmät liikennemäärät vaikuttavat Suomessa suoraan väylähankkeiden kannattavuuteen, ja tämä tulisi huomioida EU-rahoituksen myöntämisen edellytyksissä.

Vientivetoiset Länsi-Suomen maakunnat toimivat globaaleilla markkinoilla. Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä ja yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että Kaskisten ja Pietarsaaren satamien tulee säilyttää asemansa kattavan verkon satamina. Meriliikenteen merkitys Suomen ulkomaankaupalle on erityisen suuri. Länsi-Suomen verkostoinut elinkeinoelämä käyttää erikoistuneita satamia monipuolisesti, sen vuoksi Rauman, Porin, Kaskisten ja Pietarsaaren kattavan verkon satamien ja satamaväylien kehittämiseen tulee kohdistaa TEN-T-verkon kehittämistoimenpiteitä. Suomen TEN-T-verkon satamien välityskykyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota, eikä TEN-T verkon satamien vähentämistä tule sallia.

Lentoasemien merkitys koko Suomen saavutettavuuden näkökulmasta on erittäin tärkeä vientivetoisten alueiden näkökulmasta. Lentoliikenne on elinkeinoelämän väylä globaaleille markkinoille. Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että kattavan verkon lentoasemiin ei tehdä muutoksia.

KESKI-SUOMEN LIITTO